

34 —	הכספים	לחודת הכספים; השניה, של סיעת מק"י ושל סיעת תנועת החירות, — להחזיר את הצעת החוק לממשלה.
5 —	בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לממשלה	אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.
		ה צ ב ע ה
	ההצעה להעביר את הצעת חוק מס קניה (תיקון), תשי"ז—1957, לחודת הכספים וחקבלה.	בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לחודת

ב. צוואת גיימס דה רוטשילד

תרומה להקמת בנין לכנסת

לכלל. לכן ראיתי לטוב לפני הודיע ראשית כל לך על החל-
 טתי, מטעם זה יש גם בדעתי להעביר לרשות המוסדות הלא-
 מיים את כל הקרקעות שנתרו בידי פיק"א (מוחכרות או
 לא מוחכרות).

רואה אני הפסקת עבודת פיק"א לא כהסתלקות אלא
 כמילוי היעוד. ברצוני להבליט דבר זה עליידי מפעל מיוחד
 שיקבע הודעותי עם שאיפות ישראל ועמה.

ברצוני להקדיש סכום של ששה מיליון לירות ישראליות
 לבניית הבנין החדש של הכנסת בירושלים, שעומדים להקימו.
 יהי רצון ויהא בנין הכנסת בעיני כל העולם סמל לנצ-
 חיותה של מדינת ישראל.

עם פעולה זו חסתלק פיק"א מעל במת ישראל מתוך
 הכרה, שהעבודה שהוחל בה לפני שבעים וחמש שנים הולכת
 ונמשכת עליידי המדינה והעם בתמיכת יהדות העולם.

במכתבי זה רציתי להודיע לך על החלטתי; לא התכוונתי
 במכתב זה להיפרד מאתך או מישראל. התעניינותי בהתפת-
 חותה של ישראל בעיניה עומדת. גם לאחר שפיק"א תפסיק
 את פעולתה אהיה קרוב לכולכם כפי שהייתי כל השנים.
 דאגותיכם — דאגותי, ואשרכם — אשרי.

ואמנם רוצה אני לבחון אם אוכל לתרום בעתיד במידה
 צנועה לקראת קידום המדע, האמנות והתרבות בישראל —
 נושאים שהם, יודע אני, קרובים ללבך. אך אלה הן תכניות
 לעתיד, וטרם החלטתי בפרוטרוט עליהן, אך אשוב ואדון
 עליהן מיה לכשתתגבשנה מחשבותי בלבי.

יסודות המדינה הונחו היטב וכיד נאמנה.

בטוח אני כי בעזרת ה' יהא הפרק החדש, אשר הוחל בו
 בחיי עמנו עם הקמת המדינה, מפורא וקיים לעד. שלך בנאמ-
 נות."

כאן סוף מכתבו של גיימס דה רוטשילד. להלן שוב
 קטע ממכתבה של האלמנה :

"לדאבוני הרי במכתבו זה נפרד בעלי מאתך ומישראל
 והוטל עלי ועל מועצת פיק"א לבצע את אשר החליט.

אין מן הצורך להגיד, כי ששה מיליון לירות שהוקדשו
 לבנין הכנסת ייחננו, הרשה לי להוסיף, כי היתה זו תבנית
 אשר בעלי יחס לה משמעות מיוחדת. אשר לי עצמי, אבחנו
 ברצון מהי התרומה שאפשר לתרום בשדה המדע, האמנות
 והתרבות הנזכרים במכתב. ברגע זה איני יכולה לומר מה ניתן
 להיעשות. אך הנני להבטיחך כי כל מה שניתן להיעשות —
 ייעשה.

לפני טיימי את המכתב הרשה"ג לי לומר, כי בעלי
 הגה בך ודיבר עליך תמיד בחיבה ובהערצה. בכל עבודתו
 למען ישראל מצא בעלי מקור השראה רב בדוגמתך האישית
 ובמאמצי כל העם בישראל.

שלך בנאמנות,

דורותי דה רוטשילד."

היו"ר י. שפרינצק :

רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. נתבקשתי עליידי
 יושב-ראש הכנסת לקרוא לפניכם מכתב שהועבר אלי אתמול
 עליידי שליח מיוחד מאת אלמנת אחד האישים הדגולים
 בדורנו, שפעל גדולת למען הארץ והוא בן לאב אשר פעל
 אף הוא גדולת ונצורות למען הארץ, — גיימס דה רוטשילד
 ז"ל.

מכתב זה, גם בגלל תכנו האציל, אך בעיקר מפני שיש
 בו דברים הנוגעים לכנסת, ראוי הוא שייקרא בכנסת וייכנס
 ל"דברי הכנסת". המכתב נכתב ב"15 ביולי 1957 עליידי
 אלמנת גיימס דה רוטשילד :

"איש ראש הממשלה היקר, קראתי וחזרתי וקראתי את
 דבריך האצילים והנדיבים במברק התנחומים שלך. הם סעדוני
 רבות ביגוני, עכשיו עלי להיפנות מאבלי ולשים מעייני
 לעניני פיק"א.

בעלי הקדיש בשנותיו האחרונות מחשבה רבה למפעל
 פיק"א ולעתידה. הוא שקל בכובד-ראש כל צדי הבעיה, וזמן
 קצר לפני פטירתו הכין מכתב אליך, בו ניסח את מסקנותיו.
 וזה לשון המכתב :

"איש ראש הממשלה היקר, אבי החל במפעל ההתייש-
 בות בישראל לפני שבעים וחמש שנים. העבודה שהחל בה
 נמשכה מאז ועד היום.

כאשר הקים אבי בשנת 1924 את החברה להתיישבות
 היהודים בארץ-ישראל — פיק"א בלעו — הטיל עליה
 ליישב כל אדמותיו, נפל בחלקי להיות נשיא פיק"א מאז ה-
 חסדה, בשנים שלאחר מכן יובשו ביצות; הררי טרשים ואר-
 מות שוממות הפכו קרקע פוריה. כל האדמות האלה יושבו על-
 ידי פיק"א. כיום לא נשארה ברשות פיק"א אדמה חקלאית
 להתיישבות נוספת. התעודה שהוטלה על פיק"א נתמלאה.

בהתכוונני אל עבודתו בעבר רשאי אני, דומני, לומר
 ביושר-לב כי היינו נאמנים לשני עקרונות שמן הראוי לחזור
 עליהם : ראשית, כי עשינו את עבודתנו ללא התחשבות בשי-
 קולים פוליטיים ; ושנית, כי התאמצנו לתת לישראל ולעמה
 כל אשר יכולנו, בלי לבקש תגמול כלשהו — לא ברווחים,
 לא בהכרת תודה ולא במשהו אחר. משהושלמה משימת
 ההתיישבות של פיק"א, הוטל עלי להחליט על עתידה של
 תורה זו.

בינתיים קמה מדינת ישראל, והמוסדות הלאומיים עמדו
 וקיבלו על עצמם המאמץ ההתיישבותי הראשי בישראל.

בשקלי את כל הגורמים האלה הגעתי לכלל מסקנה, כי
 עם השלמת תפקידה של פיק"א מן הראוי יהא להפסיק את
 פעולותיה ולהימנע מכפילות בעבודה הנעשית כעת, בקנה-
 מידה יותר רחב, עליידי המוסדות הלאומיים.

פיק"א היא איגוד פרטי, אך כל פעולותיה היו קודש

לתכנית הקמת ביתה הקבוע של הכנסת. לשם זה הגענו לידי הסכם עם איגוד האדריכלים בארץ וקבענו חבר שופטים ממיטב אדריכלי הארץ. אחרי חודשים של עבודה יפורסמו מחרתיים, ביום ד', תוצאות התחרות, ויש תקווה שנוכח לתכנית מקובלת, מוסכמת וראויה.

עכשיו ברור שבנין הכנסת בנה ייבנה ומלאכת הבנין והבית כולו יהיו ספוגים זכר יקר לדורות, לבית רוטשילד — בית הנדיבות הלאומית בישראל.

בדברי אלה מצרף אני רגשי הוקרה לאלמנת המנוח — נשיאת פיק"א ויורשת גיימס דה-רוטשילד.

ג. חוק להסדר תפיסת מקרקעים (הוראת שעה) (תיקון), תשי"ז — 1957* (קריאה ראשונה)

שאליהם הן מתייחסות, דרושות עוד להגנת המדינה. בסך הכל שטח המקרקעים התפוסים כך הוא 156,000 דונם. אולם בביצוע ההוראות בדבר חישוב הפיצויים נתגלה פגם שבנוסח המכביד על הביצוע. הפקודה המאנדאטורית המשיגה שמשת כיום מדד לחישוב הפיצויים, כפי שהסברתי, קובעת, כי הפיצויים ייחשבו לפי ההפסד הממשי של הבעלים; אולם היא מוסיפה ואומרת, כי סכום זה לא יעלה על 6% משוויים של המקרקעים שייקבע בהתאם להוראות שבאותה פקודה. והנה קובעת הפקודה המאנדאטורית משנת 1943, כי השווי של המקרקעים, לענין זה, הוא הסכום שאפשר להשיג, במכירה ממוכר ברצון, בשוק החפשי, במועד שבו פרסם שר האוצר ברשומות את ההודעה על כוונתו לרכוש את המקרקעים או את הזכויות בהם.

מה הוא אותו מועד במקרים שלפינו, דהיינו במקרים שלא היתה רכישה של זכויות לפי ההסדר הקבוע בפקודה המאנדאטורית מ-1943 אלא על סמך חוק הכנסת מ-1955?

מתברר כי הדבר ניתן לפירושים שונים. לפי הפקודה המאנדאטורית, היום הקבוע לחישוב הסכום שעל האוצר לשלם הוא, כפי שאמרתי, יום פרסום ההודעה ברשומות על כוונת שר האוצר לרכוש את המקרקעים או את הזכויות בהם, בעוד שליפי חוק הכנסת לא ייעשה כלל פרסום כזה. ייתכן, אפוא, שיבואו ויטענו, כי ההגבלה של סכום הפיצויים ב-6% משווי המקרקעים לא תחול כלל במקרים כאלה. טענה זו היתה סותרת את כוונת מחוקק החוק משנת 1955, שרצה לאמץ את כל מערכת החישוב של הפיצויים לפי הפקודה המאנדאטורית מ-1943 ולהטיל אותה על תפיסת מקרקעים מכוח התעודה של רשות מוסמכת, לפי חוק הכנסת מ-1955. צריך היה אפוא, במקרה של הוצאת תעודות של הרשות המוסמכת לפי חוק הכנסת לקבוע את המועד הדומה ביותר למועד פרסום ההודעה של שר האוצר במקרה של רכישה לפי הפקודה המאנדאטורית מ-1943, וזה לא נעשה, כאשר חוקק החוק בשנת 1955.

נראה לנו עכשיו כפתרון סביר לבחור במועד שבו הוצאה התעודה של הרשות המוסמכת. המחוקק משנת 1943 בחר במועד פרסום ההודעה של שר האוצר כנקודת מוצא לקביעת השווי של המקרקעים, כדי למנוע כל רווח שנעשה עליידי בעל המקרקעים עליידי פעולות ספקולטיביות אחר שנוע לו לראשונה — עקב פרסום ההודעה של שר האוצר — על כוונת השלטונות לרכוש את רכושו. על כוונה זו נודע

הי"ר י. שפרינצק :

חברי הכנסת. שמענו את המכתב ברוחו ותכנו הנעלים שהוא כגילוי דעת לאומי, מדיני, עברי, מרום, וכצוואה נשגבה אל העם.

בצוואתו של גיימס יעקב רוטשילד ביחס לבנין הכנסת גילה היורש הראוי של אביו הגדול, לא רק את חיבתו ואת נאמנותו לארץ ולמדינה, כי אם גילה גם רגשי הבנה והוקרה עמוקה לבית המחוקקים העברי — לכנסת מדינת ישראל.

המכתב הגיע באופן מפליא בשעה מתאימה : כידוע הכרזנו בזמנו על תחרות עם פרסים להגשת הצעות

הי"ר ב. אידלסון :

אנו עוברים עתה לסעיף י' בסדר-היום : חוק להסדר תפיסת מקרקעים (הוראת שעה) (תיקון), תשי"ז — 1957 (קריאה ראשונה). רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים פ. רוון :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להגיש לכנסת הצעת חוק המבקשת לחקן את החוק להסדר תפיסת מקרקעים בשני תיקונים טכניים. יכולתי להפנות אתכם לדברי ההסבר המודפסים, ולהסתמך בכך, אולם אשתדל לחזור על הסבר זה בשפה קצת יותר פשוטה, אם כי לרגל האופי הטכני של הענין מוצב גבול גם לנסיון זה לפשוט ההסברה.

נושאי החקיקה שלפניכם הם המקרקעים למיניהם שהצבא מחזיק בהם. הן מכוח צווי תפיסה של שלטונות מדינת ישראל והן כחליף הצבא הבריטי שהחזיק במקרקעים כאלה ערב הקמת המדינה. הזכויות של בעלי מקרקעים כאלה באו על הסדרן בחוק להסדר תפיסת מקרקעים לשעת תיורם, תשי"ז — 1949, והוא קובע כי בעד התוקת המקרקעים ישולמו לבעליהן פיצויים בהתאם לחוק מאנדאטורי, הוא פקודת הפיצויים (הגנה), 1940. המדד של פיצויים אלה הוא דמי השכירות שהיה אפשר להשיג בהשכרת המקרקעים ערב תפיסתם עליידי השלטונות.

עוד בשנת 1955 נתברר לכנסת כי מדד זה לפיצויים לפי חוק משנת 1940 לא היה מתאים עוד לגסיבות, וכי הפיצויים לפי מדד זה נפלו במקרים מסויימים אפילו מסך כל הארנונות והמסים המוטלים על המקרקעים עליידי הרשויות המקומיות של המדינה. לכן, כשנדרשה הכנסת ב-1955 לאפשר את המשך ההחזקה במקרקעים כאלה עליידי הצבא, וחקן החוק, ואמנם הותר בחוק להסדר תפיסת מקרקעים (הוראת שעה) משנת 1955, להחזיק בהם למטרות בטחוניות עד 1 באוגוסט 1958, בכל אותם המקרים שרשות מוסמכת העידה על הצורך בכך בכתב; אולם נקבע בפירוש כי החל מ-1 באוגוסט 1956 — זאת אומרת מאוגוסט של השנה שעברה — יהא המדד לפיצויים מדד חדש, בהתאם לסכום הפיצויים שצריך היה לשלם אילו נהפך בעל הקרקע על-כרתו למשכיר מכוח פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, — שאנו קראנו לה בלועזית expropriation ordinance — דהיינו גו ההפסד הממשי שבעל המקרקעים עשוי לסבול עקב מתן שכירות כפויה לצבא.

מכוח הסמכויות שניתנו לצבא בתוק משנת 1955 הוצאו 170 תעודות של רשות מוסמכת, המעידות כי המקרקעים,